

XI. PIUS PÁPA
APOSTOLI KÖRLEVELE
A KAT. EGYHÁZ HELYZETÉRŐL NÉMETORSZÁGBAN
ÉS
A KAT. VALLÁS HELYZETÉRŐL MEXIKÓBAN

Nihil obstat.

Dr. Joannes Drahos,
censor dioec.

Nr. 1167/1937.

Imprimatur.

Strigonii, 16. Apr. 1937.

Dr. Julius Machovich,
vicarius generalis.

TARTALOM

XI. PIUS PÁPA

apostoli körlevele a kat. egyház helyzetéről Németországban.

1. A birodalmi konkordátum.
2. A tiszta istenhit.
3. A tiszta krisztushit.
4. Igaz hit az Egyházban.
5. Igaz hit a pápaságban.
6. Ne magyarázzák félre a szent szavakat és fogalmakat.
7. Erkölcsstan és erkölcsi rend.
8. A természetjog elismerése.
9. Az ifjúsághoz.
10. A papokhoz és szerzetesekhez.
11. A hűséges világiakhoz.

XI. PIUS PÁPA

apostoli körlevele a kat. vallás helyzetéről Mexikóban.

XI. PIUS PÁPA

apostoli körlevele a kat. egyház helyzetéről Németországban.

Tisztelendő Testvérek!

Üdvöt és apostoli áldást.

Emésztő gonddal és fokozódó aggodalommal figyeljük már jó ideje az Egyház kálváriaútját, a lélekben és cselekvésben hűséges hitvallók és hitvallónők egyre súlyosbodó szorongattatását abban az országban és annál a népnél, amelynek Szent Bonifác vitte meg a világosság és üdv evangéliumát Krisztusról és Isten országaról.

Nehéz gondunkat nem enyhítette, amit az ottani püspöki karnak betegágyunknál látogatást tevő képviselői a valóságnak megfelelően kötelességszerűen jelentettek Nekünk. Sok vigasztalót és fölemelőt mondtak ugyan hívóik hitvallói küzdelméről, mégsem hallgathattak el számtalan szomorú és rossz hírt, akármilyen nagy is a szeretetök népük és hazájuk iránt s bármennyire törekedtek a legszigorúbb tárgyilagosságra. Miután meghallgattuk jelentésüket, mélységes hálával a jó Isten iránt elmondhattuk a szeretet apostolával: *Nincs nagyobb örömöm, mint amikor hallom, hogy fiaim igazságban járnak.*¹ Azonban felelősségteljes apostoli hivatalunkhoz illő nyíltság és az az elhatározottság, hogy a valóságot előttek és az egész keresztény világ előtt a maga teljes súlyosságában őszintén föltárjuk, kötelez annak kijelentésére is: Nincs nagyobb gondunk és élesebb lelkipásztori fájdalmunk, mint amikor halljuk, sokan elhagyják az igazság útját.²

1. A birodalmi konkordátum.

Tisztelendő Testvérek! Mikor 1933 nyarán a birodalmi kormány részéről tett ajánlatot elfogadtuk, hogy a már évek óta kész tervezet alapul vételével konkordátumról tárgyalásokat folytassunk, s ezeket mindnyájakot megelégedésére azután ünnepélyes egyezség kötésével befejeztük: egyrészt a köteles gondosság vezetett Minket, hogy Németországban az Egyháznak szabadságát és a rája bízott lelkek üdvét biztosítsuk; másrészt az az őszinte vágy, hogy a német nép békés fejlődése és jóléte érdekében jelentős szolgálatot tegyünk. Ugyanazért igen komoly aggodalmak ellenére elhatároztuk hozzájárulásunk megadását. Németországi hűséges fiainkat és leányainkat a lehetőség szerint meg akartuk kímélni azoktól a szorongatásoktól és szenvedésektől, amelyek az akkori viszonyok közt különben bizonyosan bekövetkeztek volna. Tettel is bizonyítani kívántuk a világ előtt, hogy egyedül Krisztust keressük s azt, ami Krisztusé, s az Anyaszentegyház békejobbát senkitől meg nem tagadjuk, aki azt maga vissza nem utasítja.

Ha az Általunk tiszta szándékkal a német földre ültetett békeág nem termette meg a gyümölcsöket, amelyeket népetek érdekében vártunk, úgy ma már széles e világon senki sem mondhatja, hogy az Egyház vagy annak feje a hibás; senki, akinek szeme van a látásra és füle a hallásra. A közelmúlt esztendőök szemléltetően tisztázták a felelősség kérdését. Leleplezik a fondorlatokat, amelyeknek kezdettől nincs más céljuk, mint az Egyház elpusztítása. A barázdába, amelyekbe mi az őszinte béke magvait elvetni iparkodtunk, mások – mint a szentírás ellenséges embere³ – a bizalmatlanság, a békétlenség, a gyűlölet, a titkos és nyílt gyalázkodás,

¹ III Ján. 4.

² II Pét. 2, 2.

³ Máté 13, 25.

az ezer forrásból táplált és minden eszközzel dolgozó elvi ellenségeskedés konkolyát hintették Krisztus és az ő Egyháza ellen. Rájuk, csakis rájuk, valamint csendes és hangos védelmezőikre hárul a felelősség azért, hogy a béke szivárványa helyett Németország egén a pusztító vallásháborúk viharfelhője tűnik föl.

Tisztelendő Testvérek! Szüntelenül figyelmeztettük országotok sorsának felelős intézőit a következményekre, amelyek ilyen áramlatok megtűrése vagy éppen pártolása folytán szükségszerűen előállnak. Mindent megtettünk az ünnepélyesen adott szó szentségének, az önként vállalt köteleességek érvényességének megvédése céljából olyan elméletekkel és gyakorlatokkal szemben, amelyek ha hivatalos helyen is helyeslésre találhatnak, minden bizalmat kiölnek és a jövőben az adott szó értékét lerontják. Ha egyszer elérkezik az idő, hogy fáradozásainkat nyíltan a világ szeme elé tárjuk, minden jóakarátú ember megtudja majd, hol keresse a béke védőit és hol a békebontókat. Akinek lelkében még az igazságérzet némi nyoma maradt, vagy akinek szívében az igazságosság iránt való fogékonyság halvány árnyéka él: annak majd be kell ismernie, hogy a konkordátumot követő nehéz és mozgalmas esztendőben minden szavunk és cselekedetünk a szerződés hűségese betartásának törvényéhez igazodott. S egyben idegenkedéssel és belső rosszállással meg kell állapítania, hogy a másik oldalon a szerződés félremagyarázása, megkerülése, sőt többé-kevésbé nyílt megsértése volt a gyakorlat íratlan törvénye. A Részünkről tanúsított mérsékletet nem hasznossági szempontok vagy a gyöngeség sugallták, hanem kizárólag az a megfontolás, hogy a konkollyal együtt ki ne tépjük a tiszta búzát, továbbá az a szándék, hogy a nyilvánosság előtt ne ítéljünk, míg a lelkek az ítélet elkerülhetlenségének belátására meg nem értek, s végül az a szilárd akaratunk, hogy mások hűségét a megkötött szerződéshez addig végleg ne tagadjuk, amíg a valóság kérelmelhetlen ereje szét nem tépi a burkot, amelybe a tervszerű kendőzés az Egyház ellen intézett támadást elrejtteni tudta és tudja.

Bár a nyílt harc a konkordátum által védett felekezeti iskola ellen és a nevelésre jogosult katolikus hívők szabad megnyilatkozásának megghiúsítása az Egyház egyik legfontosabb életterületén megdöbbenően komoly helyzetet teremtett s a hívőket példátlan lelkiismereti kényszerbe sodorta: még most is azt tanácsolja a lelkek üdvéért aggódó atyai szívünk, hogy figyelmen kívül ne hagyjuk a szerződéses hűséghez és a felelősségérzetet kielégítő kölcsönös megértéshez való visszatérés még fennálló, akármilyen csekély valószínűségét. A tisztelendő püspöki kar kérésére ezentúl sem kíméljük a fáradságot, hogy népetek kormányzói előtt a megsértett jogrend oltalmazói legyünk s nem törődve a napi sikerrel vagy sikertelenséggel, egyedül lelkiismeretünk és lelkipásztori hivatásunk szavára hallgatva ellenálljunk annak a szellemnek, amely szerzett jogot nyílt vagy burkolt erőszakkal megfojtani törekszik.

Tisztelendő Testvérek! Mostani körlevelünk célja más. Amint ti Minket betegágyunkban kedvesen meglátogattatok, úgy Mi most viszont hozzátok és rajtatok keresztül Németország katolikus hívőihez fordulunk, akik szenvednek és szorongatásban élnek s azért különösen közel állnak a közös Atya szívéhez. Ebben az órában, amikor hitük mint igaz arany a szenvedés, a nyílt és burkolt üldözés tüzeiben megpróbáltatják, amikor a vallásszabadságot megghiúsító aknamunka ezer változatban tör rájuk, az igazi fölvilágosítás és a védekezés lehetősége pedig hiányzik nekik, kétszeresen is joguk van a leplezetlen igazság és a lelki megerősítés szavára annak részéről, akinek első elődjéhez az isteni Üdvözítő ezt a jelentőséges szót intézte: *Én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, s te egykoron megtérvén, megerősítsd testvéreidet.*⁴

⁴ Luk. 22, 32.

2. A tiszta istenhit.

Elsősorban arra ügyeljenek, – Tisztelendő Testvérek, – hogy az Istenben való hit, mint minden vallás első és pótolhatatlan alapja, német földön tisztán és hamisítatlanul fennmaradjon. Nem istenhívő, aki az Isten szót frázisként szavalja, hanem aki a fölséges szóhoz a valódi és méltó istenfogalmat kapcsolja. Aki elmosódott, panteisztikus értelemben Istent a világmindenséggel azonosítja, azaz az Istent elvilágiasítja vagy a világot isteníti, nem számítható az istenhívők sorába. Aki a kereszténységet megelőző állítólagos ógermán fölfogás szerint, a személytelen s kérlelhetetlen sorsot teszi a személyes Isten helyébe, az tagadja az isteni bölcsességet és gondviselést, amely elér *a világ egyik végétől a másikig erősen s mindent kellemesen elrendez.*⁵ Tehát szintén nem számít istenhívőnek.

Aki a fajt vagy a népet, az államot vagy az államformát, az államhatalom hordozóit vagy az emberi közösségek bármilyen alkotó elemeit, amelyek a világ rendjében egyébként lényeges és tiszteletet parancsoló szerepet játszanak, a földi értékskálából kiemeli és mindennek, még a vallásos értékeknek is, legfőbb irányelvévé magasztosítja és bálványimádásban részesíti, az kiforgatja és meghamisítja a dolgoknak Isten által megállapított rendjét. Az ilyen távol áll a valódi istenhittől s e hitnek megfelelő életszemlélettől.

Jól vigyázzatok – Tisztelendő Testvérek – a beszédben és írásban mindinkább elharapódzó gyakorlatra, amely az Istennek háromszor szent nevét üres cégérül használja az emberi kutatás és vágyódás többé-kevésbé önkényes képzeleinek megjelölésére. Hassatok oda híveitek közt, hogy ilyen és hasonló eltévelyedésekkel szemben kellő éberséget és ellenállást tanúsítsanak. A mi Istenünk személyes, természetfeletti, mindenható, végtelenül tökéletes Isten; egy Isten három személyben, három személy az *egy* isteni lényegben, minden teremtett lénynek Teremtője, a világtörténelem ura, királya és végső célja, aki maga mellett más istent nem tűr és nem tűrhet. Ez az Isten végtelen hatalmából kifolyólag adta ki ellenmondást nem tűrő parancsait, amelyek időtől, tértől, országtól és fajtól függetlenül érvényesek. Amint az Isten napja az egész emberiségnek egyaránt világol, úgy az Isten törvénye sem ismer kiváltságokat és kivételeket. Uralkodók és alattvalók, koronás királyok és nem koronások, előkelők és alacsonyorsúak, gazdagok és szegények egyaránt szavának hatalma alatt állnak. Teremtői jogainak teljességéből lényegileg folyik, hogy teljes engedelmisséget követel az egyénektől és az emberi közösségektől. S az engedelmisség megkövetelése kiterjed az élet összes területeire, amelyeken az erkölcsi kérdéseket össze kell egyeztetni az isteni törvénnyel és a változó emberi törvényeket változatlan isteni törvények keretébe beilleszteni.

Csak fölületes szellemek eshetnek abba a tévedésbe, hogy nemzeti Istenről vagy nemzeti vallásról beszéljenek, s csak ők vállalkozhatnak arra az örült kísérletre, hogy az Istent, mindenek teremtőjét, minden népek királyát és törvényhozóját, akinek nagysága előtt a népek kicsinyek, mint *csöpp a vederben,*⁶ egyetlen népnek határai közé, egyetlen fajnak szűk vérközösségébe bebörtönözzék.

Az Egyház püspökei, akik *az Isten előtt való ügyekre vannak kiválasztva,*⁷ éberem őrködni tartoznak, hogy a hívek körében lábra ne kapjanak az ilyen veszedelmes tévtanok, amelyek gyakorlati következményei még rombolóbbak magánál az elméletnél. Hivatali szent kötelességük minden tőlük telhetőt megtenni, hogy az emberek az Isten parancsait mint a rendezett

⁵ Bölcs. 8, 1.

⁶ Iz. 40, 15.

⁷ Zsid. 5, 1.

erkölcsű magán- és közélet kötelező alaptételeit tiszteljék és megtartsák; az Isten fölségjogait, nevét és igéjét ne káromolják;⁸ az istenkáromlások – szóban, írásban és képben sokszor számtalanok, mint a tenger fővénye – elnémuljanak; az istentagadók, Istent megvetők és istengyűlölők konok Prométheusz-szellemével szemben a hívők engesztelő imája soha el ne lanyhuljon, amely mint tömjénillat óráról-órára a Mindenhatóhoz száll és büntető kezét visszatartja.

Köszönetet mondunk nektek, – Tisztelendő Testvérek, – papjaitoknak és az összes híveknek, akik a folyton támadó s befolyásos helyekről – sajnos – sokféle módon támogatott újpogányság ellen az Isten fölségjogainak védelmében keresztény kötelességüket teljesítették és teljesítik. Kétszeres hála és elismerő csodálat illeti azokat, akik kötelességük teljesítése közben méltóknak találtattak, hogy Istenért földi áldozatot és szenvedést vállaljanak.

3. A tiszta krisztushit.

Az istenhit nem maradhat sokáig tiszta és hamisítatlan, ha nem támaszkodik a Krisztusban való hitre. *Senki sem ismeri a Fiút, mint az Atya, az Atyát sem ismeri más, mint a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.*⁹ *Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek léged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.*¹⁰ Senki sem mondhatja tehát: Én istenhívő vagyok, elég vallás ez nekem. Az Üdvözítő szava nem tűr ilyesféle kifogást. *Mindaz, aki tagadja a Fiút, nem bírja az Atyát sem; aki vallja a Fiút, bírja az Atyát is.*¹¹

Jézus Krisztusban, az emberré lett Fiúistenben megjelent az isteni kinyilatkoztatás teljessége. *«Sok rendben és sokféle módon szólván hajdan Isten az atyákhöz a próféták által, legutóbb ezekben a napokban Fia által szólott hozzánk.»*¹² Az ószövetség szent könyvei mind az Isten szavai és az ő kinyilatkoztatásának szerves részei.

A kinyilatkoztatás fokozatos fejlődésének megfelelőleg rájuk még annak az időnek homálya borul, amelynek a megváltás ragyogó napját kellett előkészítenie. Mint történeti és törvénykönyveknél nem is lehet másként, sok részletben az emberi tökéletlenség, gyöngeség és bűn nyilvánul meg. Számtalan magasztos és nemes dolog mellett bizony elbeszéli a kinyilatkoztatást és az isteni ígéreteket hordozó ószövetségi választott népnél gyakran jelentkező külsőségeket és anyagiasságot is. De az előítélettől és szenvedélytől el nem vakított szem előtt a bibliai történetben elbeszélte emberi gyarlóságokon keresztül annál világosabban fölragyog az üdvösségre előkészítő, minden emberi gyöngeségen és bűnön végül diadalmaskodó isteni tervszerűségnek fényes vonalvezetése. Éppen a komor és sötét háttérből nyújt az örök üdvösségre nevelő módszer olyan mély meglátásokat, amelyek irányítanak, intenek, megdöbbennek, fölemelnek és boldogítanak. Csak a vakság és a góg nem látja azokat az üdvös nevelő értékeket, amelyek az ószövetségben rejlenek. Aki az ószövetség bibliai történetét és annak bölcs tanítását az Egyházból és az iskolából száműzni akarja, az Isten szavát káromolja, a Mindenhatónak a megváltást előkészítő tervét becsmerli, a szűk és korlátolt emberi értelmet tolja föl a történelmet irányító Isten bírójául. Tagadja a hitet a valóságosan megtestesült

⁸ Tit. 2, 5.

⁹ Máté 11, 27.

¹⁰ Ján. 17, 3.

¹¹ I Ján. 2, 23.

¹² Zsid. 1, 1.

Krisztusban, aki emberi természetét attól a néptől vette, amely őt azután keresztre feszíti. Meg nem értheti az Isten Fiának világdrámáját, aki keresztre feszítőinek hitszegő tétével szembeállította a megváltó halál örök főpapi és isteni tettét s így az ószövetséget az újszövetségben beteljesítette, bevégezte és fölmagasztalta. A kinyilatkoztatás az Úr Jézus Krisztus evangéliumában éri el csúcspontját s itt válik végérvényessé, általánosan és örökre kötelezővé. Ez a kinyilatkoztatás nem tűr meg emberi kézből származó függelékeket, annál kevésbé pótlékokat vagy változásokat önkényes kinyilatkoztatások alapján, amelyeket a jelenkor egyes szóvivői a vér és a faj mítoszából akarnak levezetni. Amióta Krisztus, a Fölkent, a megváltás művét befejezte, a bűn hatalmát megtörte és nekünk az istenfiúság kegyelmét kiérdemelte, azóta Jézus nevén kívül *más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözlünk kellene.*¹³ Senki emberfia – bár a föld minden tudása, tehetsége és külső hatalma testet ölt benne – *nem vethet más alapot azon kívül, amely Jézus Krisztus.*¹⁴ Akik szentségtörő vakmerőséggel megtagadják az Isten és a teremtmények, az Istenember és az emberek fiai közt tátongó lényeges különbséget és halandó embert, akár minden idők legnagyobb emberét, Krisztus mellé, sőt Krisztus fölé vagy vele szembe állítják, azok bizony eszelős próféták, akikre a szentírás elrettentő szava illik: *A mennyekben lakó kineveti őket.*¹⁵

4. Igaz hit az Egyházban.

A hit Krisztusban nem marad tiszta és érintetlen, ha nem támogatja és ápolja a hit az Egyházban, amely *az igazság oszlopa és szilárd alapja.*¹⁶ Krisztus, a mindörökké áldott Isten, maga állította föl ezt az oszlopot. Az a parancsa, hogy *az Egyházra hallgassunk,*¹⁷ s hogy ennek szavaiban és parancsaiban az ő saját szavait és parancsait fogadjuk meg,¹⁸ minden idők és helyek embereit kötelezi. Az Üdvözítő által alapított Egyház egy és ugyanaz minden népek és nemzetek számára. Hatalmas kupolája mint a mennyboltozat az egész földet átíveli. Alatta helyet és otthont talál minden nép és nyelv. Benne bőséges tér nyílik a továbbfejlődésre az összes különleges sajátságok, képességek, föladatak és hivatások számára, amelyeket a teremtő és megváltó Isten az egyes embereknek vagy emberi közösségeknek adott. Az Egyház anyai szíve elég tág és nagy hozzá, hogy az egyéni sajátosságok és adottságok Isten szándéka szerint való kifejlődésében inkább a változatok gazdagságát lássa, mint az elkülönülések veszedelmét. Örül az egyes emberek és a nemzetek magas szellemi kultúrájának. Valódi sikereikben és alkotásaikban anyai örömmel és büszkeséggel saját nevelésének gyümölcseit és eredményeit látja, azokat megáldja és támogatja, valahányszor azt lelkiismeretesen teheti. De tudatában van annak is, hogy a szabadságnak határokat szabott magának a fölséges Istennek parancsa, aki az Egyházat lényegében elválaszthatatlan egységnek tervezte és alapította. Aki az egységhez és fölbonthatatlansághoz nyúl, elrabolja Krisztus jegyesének egyik drága ékes-ségét, amellyel őt Isten maga megkoronázta. Örök alapokon nyugvó isteni épületét fölül-

¹³ Ap. Cs. 4, 12.

¹⁴ I Kor. 3, 11.

¹⁵ Zsolt. 2, 4.

¹⁶ I Tim. 3, 15.

¹⁷ Máté 18, 17.

¹⁸ Luk. 10, 16.

vizsgálatra és átépítésre olyan építómesterekre bízta, akik a mennyei Atyától építési engedélyt nem kaptak.

Az emberek közt és emberek által működő Egyház isteni küldetésére – fájdalom – homályt boríthat az emberi, sőt nagyon is emberi gyarlóság, amely időnkint mint a konkoly fölburjánzik az Isten országának búzája közt. Aki az Üdvözítő szavát a botrányokról és a botrányt okozókról ismeri, jól tudja, miképpen ítéli meg az Egyház és miként kell megítélnie mindenkinek azt, ami bűn volt és most is bűn. De aki a föltétlenül elítélendő visszasságokon kívül, amelyek a hit és az erkölcsi élet, az elmélet és a gyakorlat, a külső viselkedés és a belső szellem közt ellenmondásként jelentkeznek egyeseknél, vagy akár sokaknál is, figyelembe nem veszi, sőt szándékosan elhallgatja az Egyház tagjainál tapasztalható komoly erényesség, áldozatkészség, testvéri szeretet, a szentségre való hősi törekvés megszámlálhatatlan kincseit, az sajnálatos vakságról és igazságtalanságról tesz tanúságot. S ha ezenkívül még nyilvánvaló, hogy a szigorú mértéket, amelyet a gyűlölt Egyházra alkalmaz, azonnal elejti, amikor más emberi közösségekről van szó, amelyek az ő érzésvilágához és érdekköréhez közel vannak, akkor az állítólag megsértett kényes erkölcsi érzékével tulajdonképpen azok közé valónak bizonyul, akik az Üdvözítő metszően gúnyos szava szerint a felebarát szemében látott szálkától a saját szemökben nem veszik észre a gerendát.

De bármennyire is nem becsületes azoknak a szándéka, akik az Egyházban megnyilvánuló emberi gyarlóságok fölhánytorgatásával hivatásszerűen foglalkoznak, sőt abból piszkos üzletet csinálnak; s bár az egyházi elüljárók Istenben gyökerező hatalma nem függ azok emberi vagy erkölcsi nagyságától: mégis bizonyos, hogy minden kornak nemzedéke, minden egyes személy és emberi közösség köteles őszinte lelkiismeret-vizsgálatot tartani, kérlelhetetlen tisztulásra, szellemben és cselekvésben alapos megújulásra törekedni. A katolikus papságról, valamint a katolikus akcióról írt körlevelünkben a meggyőzés teljes erejével rámutattunk az Egyház minden tagjának, különösen a papoknak, szerzeteseknek és világi apostoloknak arra a szent kötelességére, hogy a hitet és az életmódot az Isten törvénye által követelt és az Egyház által folyton hangsúlyozott összhangba hozzák. S most is a legnagyobb komolysággal hangoztatjuk: Nem elégséges Krisztus Egyházához tartozni, hanem szellemben és igazságban az Egyház élő tagjának kell lennünk. S ilyen élő tagok csak azok, akik a kegyelem állapotában vannak és ártatlanságban vagy őszinte és tevékeny bűnbánatban járnak az Úr színe előtt. Ha még a nemzetek apostola, *a választott edény is meg sanyargatta testét, hogy amíg másokat tanít, maga elvetésre méltó ne legyen*:¹⁹ akkor az Isten országának védelmére és terjesztésére hivatottak választhatnak-e más utat, mint az apostoli működéssel szoros kapcsolatban önmaguk megszentelését? Csak így bizonyíthatjuk be a mai nemzedéknek, különösen az Egyház ellenségeinek, hogy a föld sava, a kereszténység kovásza nem romlott meg, hanem igenis képes és kész a mai kor kételkedő és tévelygő, közömbös és tanácstalan, fáradthitű és Istentől eltávolodott embereinek a lelki megújulást és megifjulást hozni, amelyre ma – akár bevallják, akár nem – nagyobb szükségük van, mint valaha.

A minden tagjában önmagára eszmélő, a külsőségekre és világiasságra hajlandóságot levetkőző, az Isten és az Egyház parancsait komolyan vevő, az isteni és a felebaráti szeretetben izmos kereszténység mintaképe és kalauza lehet és kell lennie a csontig beteg, szilárd pontra és irányításra vágyódó világnak, mert különben szörnyű összeomlás, minden képzeletet fölmúló pusztulás fog bekövetkezni.

¹⁹ I Kor. 9, 27.

Minden valódi és tartós reform végeredményben a szentélyből indult ki, vagyis olyan emberektől, akik isteni és felebaráti szeretettől égtek és belőle merítettek erőt. Az a nagy lelki készség, amellyel Isten szavát meghallgatták és elsősorban önmagukon megvalósították, volt a ható ok, hogy alázatosságban és az elhivatottság biztos öntudatában saját koruk fáklyahordozói és megújítói lettek. Valahányszor a reformtörekvés nem lelkileg tökéletes személy tiszta méhéből született, hanem szenvedélyek kirobbanása és vetülete volt, csak zavart hozott s nem tisztulást, pusztított s nem épített, sőt többnyire tévutakba torkollott és nagyobb bajokat okozott, mint amilyeneket gyógyítani akart, ha ugyan őszintén akarta. Bizonyos, hogy az Isten *Lelke ott fű, ahol akarja.*²⁰ *A kövekből is előteremtheti*²¹ szándékainak végrehajtóit. Akaratának eszközeit saját tervei szerint válogatja ki s nem az emberek gondolatai szerint. De Ő, ki az Egyházat alapította és a pünkösdi szélzúgás közt életre hívta, nem robbanthatja szét saját üdvintézményének alapszervezetét. Akit valóban az Isten Lelke hajt, önmagától is eltalálja a helyes benső és külső magatartást az Egyházzal szemben, amely a keresztfának nemes gyümölcse, a Szentlélek pünkösdi ajándéka a vezetésre szoruló világnak.

A ti országotokban – Tisztelendő Testvérek – egyre erősödő kórusban hallatszanak hangok, amelyek az Egyházból való kilépésre csábítanak. A szóvivők között sokan vannak, akik hivatali állásuknál fogva azt a benyomást tudják kelteni, hogy a kilépés, vagyis a hűtlenség a Krisztuskirály iránt különösen meggyőző és érdemszerző módja a hűségnyilatkozatnak a mostani államforma iránt. A katolikusok, különösen a katolikus köztisztviselők egyes osztályainak hithűségét leplezett és nyílt kényszerrendszabályokkal, fenyegetésekkel, gazdasági, előmeneteli, polgárjogi s egyéb természetű hátrányok kilátásba helyezésével nyomás alá veszik, ami éppen annyira igazságtalan, mint amennyire embertelen és méltatlan. Atyai legmélyebb részvétünk és együttérzésünk kíséri mindazokat, akik Krisztus és az Egyház iránt való hűségükért nagy árat fizetni kénytelenek. De ez az a pont, ahol a végső és legfőbb dologról, az üdvösségről vagy a kárhozatról van szó, s ahol a hívőnek az üdvösség érdekében nem marad más választása, mint a lelkierősség hősi útja. Ha a csábító vagy elnyomó az Egyházból való kilépés Júdás-ajánlatával közeledik hozzá, akkor a legsúlyosabb földi áldozat árán is csak az Üdvözítő szavával válaszolhat: *Távozzál sátán, mert írva vagyon, a te Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.*²² Az Egyházhhoz pedig így fog szólani: Anyám vagy gyermekésem első napjától, vigasztalásom az életben, közbenjáróm a halálban. Nyelvem az ínyemhez ragadjon, ha földi csábításoknak vagy fenyegetéseknek engedve keresztségi fogadalmam árulója lennék. Azoknak pedig, akik úgy hiszik, hogy a külső kilépés mellett megállhat a benső hűség az Egyházhhoz, komoly intelmet jelentsen a Megváltó szava: *Aki engem megtagad az emberek előtt, én is megtagadom Atyám előtt, ki a mennyekben vagyon.*²³

5. Igaz hit a pápaságban.

A hit az Egyházban nem maradhat tiszta és romlatlan, ha fenn nem tartja a hit a római püspök elsőbbségében. Abban a pillanatban, amikor Péter az összes apostolok és tanítványok előtt hitet tett Krisztus, az élő Isten Fia mellett, elhangzott Krisztusnak Péter hitét és hitvallását

²⁰ Ján. 3, 8.

²¹ Máté 3, 9. Luk. 3, 8.

²² Máté 4, 10. Luk. 4, 8.

²³ Luk. 12, 9.

megjutalmazó válasza, hogy Egyházát, egyetlen Egyházát, Péteren, mint sziklán építi föl.²⁴ A hit Krisztusban, az Egyházban és a pápaságban tehát szent kapcsolatban áll. A valódi és törvényes tekintély mindenütt az egység köteléke, az erőforrása, biztosíték a széthullás és bomlás ellen, kezesség a jövő számára. Fokozott és magasztosabb értelemben áll ez arról az egyetlen tekintélyről, amely a Szentlélek vezetésének és mindenható támogatásának ígérését bírja. Ha elétek tárják a Krisztus-hitben sem egységes emberek a német nemzeti egyház ábrándképét vagy csalétkét, úgy tudjátok meg, a német nemzeti egyház Krisztus egyetlen igaz Egyházának megtagadása volna, nyílt ellenmondás az egész világra szóló krisztusi küldetésnek, amelynek csak a Világegyház felelhet meg és amelyet csak a Világegyház tölthet be. Más nemzeti egyházak történelmi útja, lelki megmerevedések, a világi hatalmak részéről megkötöttségük és szolgaságba vetésük világosan bizonyítják azt a természetlenséget, amely az Egyház élő szőlőtőkéjéről lemetszett ágnak elkerülhetetlen sorsa. Aki az ilyen téves irányoknak mindjárt kezdetben éberen és kérlelhetetlenül ellenmond, nemcsak a keresztény vallás tisztaságának tesz szolgálatot, hanem a saját népe egészségének és életerejének is.

6. Ne magyarázzák félre a szent szavakat és fogalmakat.

Különös éberséget kell tanúsítani – Tisztelendő Testvérek, – ha vallásos alapfogalmakat kiforgatnak lényeges belső tartalmukból s azokat profán értelemben magyarázzák.

A *Kinyilatkoztatás* keresztény értelemben jelenti az Isten szavát az emberekhez. Zavarólag hat ugyanennek a szónak használata a vér és faj sugalmazásainak, vagy egy nép történetéből kisugárzó hatásoknak megjelölésére. Ilyen hamis veret nem érdemli meg, hogy a hívő nép szótárába bevonuljon.

Hit alatt azt értjük, hogy biztos igazságnak fogadjuk el, amit az Isten kinyilatkoztatott s az Egyház mint ilyet elénk adott. *A hit... meggyőződés a nem szemléltetkről.*²⁵ Egészen mást jelent a saját népünk jövőjébe vetett büszke és bizó reménység, amely joggal drága kincse mindenkinek, de nem azonos a vallásos értelemben vett hittel. E kétféle hitet egymás ellen kijátszani, az egyiket a másikkal pótolni akarni s azt kívánni, hogy a nép jövőjében hívő keresztény értelemben is hívőnek elismertessék, üres játék a szavakkal, tudatos határsértés, vagy ennél is több.

Halhatatlanság keresztény értelemben annyit tesz, hogy az ember a földi halál után tovább él, mint személy... s örök jutalmat, vagy örök büntetést kap. Aki a halhatatlanság szavával mást nem akar mondani, mint a földön bizonyos ideig tartó kollektív továbbélést a nép életében az kiforgatja és meghamisítja a keresztény hitnek egyik alapigazságát, megbolygatja minden vallás és erkölcsi rendet követelő világnézet alapjait. Ha valaki már nem akar keresztény lenni, legalább ne gazdagítsa hitetlenségének szókincsét a keresztény fogalomkörből.

Az eredeti bűn az örökletes, bár nem személyes bűne Ádám ivadékainak, akik őbenne vétkeztek.²⁶ Elvesztése a kegyelemnek s vele az örök életnek, hajlamosság a rosszra, amit kegyelemmel, bűnbánattal, önfegyelmeléssel és erkölcsösségre törekvéssel mindenki megfékezhet és

²⁴ Máté 16, 18.

²⁵ Zsid. 11, 1.

²⁶ Róm. 5, 12.

legyőzhet. Isten Fiának szenvedése és kereszthalála a világot a bűn és a halál örökölt átkától megváltotta.

A hit ezekben az igazságokban, amelyeket országok területén most Krisztus ellenségei olcsó gúnnnyal illetnek, a keresztény vallás oszthatatlan birtokállományához tartozik.

Krisztus keresztje a keresztényeknek a megváltás szent jele, az erkölcsi nagyság és erő záloga marad, bár pusztá neve *sokak előtt oktalanság vagy botrány*.²⁷ A kereszt árnyékában élünk. Csókjában halunk meg. Sírunkon álljon mint hitünk hirdetője és az örök világosságba néző reménységünk tanúja. Az alázatosság az evangélium szellemében és az imádság az Isten segítő kegyelméért ugyancsak összeférnek az önbizalommal, önbecsüléssel és a hősiességgel. Krisztus Egyháza minden időből egészen a jelenkorig több hitvallót és önkéntes vértanút mutathat föl, mint bármely más társaság. Ugyanazért mástól nem szorul kioktatásra a hősi szellem, vagy a hősi teljesítmények mibenlétéről. Az újtók visszataszító gőgje csak önmagát teszi nevetségessé azzal a fölületes beszéddel, hogy a keresztény alázatosság önkisebbités és gyávaság volna.

Kegyelem alatt tág értelemben mindazt értjük, amit a teremtmény a Teremtőtől kap. Kegyelem a szó szoros és keresztény értelmében az Isten szeretetének természetfölötti ajándékait jelenti, az Isten leereszkedését és működését, amellyel az embert önmagához benső életközösségbe emeli, amit az újszövetség istenfiúságnak mond. *Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiának neveztetünk és azok is vagyunk*.²⁸ Ezt a természetfölötti kegyelmi fölemelést az állítólagos német jellemre hivatkozva visszautasítani súlyos tévedés és nyílt hadüzenet a kereszténység egyik alapigazsága ellen. A természetfölötti kegyelem azonosítása a természet adományaival visszaélés a vallásnak sajátos és megszentelt szókinccsével. Isten népének pásztorai és őrei jól teszik, ha résen állnak a szentségrabló és a lelkeket megzavaró munkával szemben.

7. Erkölcsstan és erkölcsi rend.

Az igaz és tisztán megőrzött istenhiten nyugszik az emberiség erkölcsössége. Minden arra irányuló kísérlet, hogy az erkölcsant és az erkölcsi rendet a hit sziklatalajáról levegyék és emberi szabályok futóhomokjára építsék, előbb-utóbb erkölcsi pusztulásba viszi az egyént és a közösségeket. *Az esztelen, aki szívében mondja, nincs Isten, romlott és utálatos lett törekvéseiben*,²⁹ vagyis az erkölcsi romlottság útjain jár. Ma megsokasodott az esztelenek száma, akik az erkölcsöt és a vallást különválasztani akarják. Nem látják, vagy nem akarják látni, hogy a felekezetiesség, azaz a tiszta és világosan fogalmazott kereszténység száműzése az oktatásból, a nevelésből, a társadalmi és közéleti tevékenységből a lelki elszegényedés és elsorvadás felé egyengeti az utat. Sem az állam karhatalma, sem a csupán földi eszmények, bármilyen nemesek és fönnkeltek is egyébként, nem tudják az isten- és a krisztushitből fakadó mély és döntő hatásokat tartósan pótolni. Ha a közjóért a legnagyobb áldozatokra, saját kicsi énjük fölládozására hivatottakat megfosztjuk attól az erkölcsi tartaléktóktól, amelyet az örök isteni valóságból, a minden jó megjutalmazójában és minden gonosz büntetőiében való hitből gyűjtöttek: akkor megszámlálhatatlanul sokaknál az eredmény nem a kötelesség vállalása, hanem

²⁷ I Kor. 1, 23.

²⁸ I Ján. 3, 1.

²⁹ Zsolt. 13, 1.

annak kerülése lesz. Az Isten tíz parancsainak, valamint az Egyház parancsainak – azaz az evangéliumi törvények végrehajtási utasításainak lelkiismeretes betartása mindenki számára páratlan iskolája a tervszerű önnevelésnek, az erkölcsi edzésnek és a jellemalakításnak. Olyan iskola, amely sokat követel, de nem túlsokat. A jóságos Isten mint törvényhozó kötelez, de kegyelmével megadja az erőt a teljesítéshez. Ilyen hatályosan működő erkölcsnemesítő erőket paragon hagyni és előlük az utat a népnevelés területeire tudatosan elzárni annyit tesz, mint felelőtlenül a népközösség vallási elsorvadását elősegíteni. Az erkölcsstan kiszolgáltatása alanyi és a koráramlatok szerint változó emberi véleményeknek, s szándékos bele nem kapcsolása az örökkévaló Isten szent akaratába, azaz az ő parancsaiba, kaput nyit a bomlasztó erőknek. Ha megkezdjük a tételes erkölcsstannak a lelkiismeretek képzésére, minden életnyilvánulás és rendszabály megnevesítésére hivatott örök irányelveinek föladását, akkor vétkezünk a nép jövője ellen, mert ennek a bűnnek keserű gyümölcseit az eljövendő nemzedékek fogják megízlelni.

8. A természetjog elismerése.

A végzetes korszellem az erkölcsstanon kívül a jogélet és jogszolgáltatás alapvetését is elválasztani igyekszik az istenhittől és a kinyilatkoztatott isteni törvényektől. Leginkább az úgynevezett természetjogra gondolunk itt, amelyet az Isten ujjá az emberi szívek tábláira írt,³⁰ ahonnan az egészséges, büntől és szenvedélytől el nem homályosult emberi értelem leolvashatja. Ennek a természetjognak törvényei alapján bármely emberi törvényhozótól eredő tételes törvények erkölcsi tartalma, ennél fogva a törvényhozói jogosultság, valamint a lelkiismeretet kötelező erő is fölülbírálnak. Emberi törvények, ha a természetjoggal kiegyenlíthetetlen ellentétben állnak, születési hibában szenvednek, amelyet semmiféle kényszereszköz, vagy külső hatalmaskodás jóvá nem tehet. Ezzel az értékmérővel kell megvizsgálni ezt a jogelvet: *Jog az, ami a népnek használ.*

Lehet ugyan azt helyesen is értelmezni, ha hozzá tesszük, hogy az erkölcsi rossz soha sem válik a nép javára. Mégis már a régi pogányok fölismerték, hogy a jogelv akkor igazán helyes, ha megfordítva így hangzik: «Semmi sem hasznos, ami erkölcsileg nem jó és semmi sem azért erkölcsös, mert hasznos; hanem minden azért hasznos, mert erkölcsileg jó».³¹ Ettől az erkölcsi szabálytól függetlenül a hasznossági elv nemzetközi viszonylatban állandó háborúra vezetne a nemzetek közt. Viszont az államok beléletében a hasznossági és jogi szempontokat összehavarná és nem venné figyelembe, hogy az embernek vannak Istentől nyert személyes jogai, amelyeket a közösség tőle el nem vonhat olyan beavatkozásokkal, amelyek a személyes jogok tagadását, eltörlését, vagy használati tilalmát célozzák. Már pedig, ha a személyes jogokat figyelmen kívül hagyjuk, akkor megfélemlítjük arról, hogy a közjó fogalmát, valamint a közösség célját végeredményben az emberi természetből vezetjük le és ismerjük meg, amelyet a személyes jogok és a társadalmi köteleességek egyensúlya jellemez. Az emberi közösség az Isten akaratára szerint eszköz arra, hogy az egyes ember benne teljesen kifejleszthesse egyéni és társadalmi képességeit, amelyeket azáltal, hogy ad és kap, a saját és mások javára értékesíteni tartozik. Még azokat az egyetemesebb és magasabb közösségi célokat is, amelyeket az egyén nem tud megvalósítani, hanem csak a közösség, végeredményben az Isten szintén az egyén miatt akarta, mert ennek természetes és természetfölötti fejlődését és tökéletesedését szolgál-

³⁰ Róm. 2, 14.

³¹ Cicero: De officiis 3, 30.

ják. Minden eltérés ettől a rendtől megingatja az alappilléreket, amelyeken a közösség nyugszik, s veszélyezteti a békét, biztonságot, sőt a társadalom fennállását.

A hívő embernek elsikkaszthatatlan joga van hitét megvallani s azt sajátos formái közt gyakorolni. A hitvallást és a vallásgyakorlatot elnyomó vagy akadályozó törvények ellenmondásban vannak a természetjoggal.

Lelkiismeretes és nevelő kötelességüket átértő szülőknek ősjoguk van az Istentől nekik ajándékozott gyermekeik nevelését az igaz hit szellemében, annak elvei és parancsai szerint meghatározni. Olyan törvények és rendszabályok, amelyek a szülőknek ezt a természetjogon alapuló akaratát az iskolapolitikában figyelembe nem veszik, sőt fenyegetéssel és kényszerrel érvényesülni nem engedik: ellentétben állnak a természetjoggal s legbelsőbb lényegökben erkölcstelenek. Az Egyház, mint az Isten által teremtett természetjog hivatott öre és magyarázója, nem tehet egyebet, mint a közelmúltban nyílt kényszer alatt történt iskolai beíratásokat az erőszak eredményének nevezni, amelynek nincs jogérvénye.

9. Az ifjúsághoz.

Mint annak földi helytartója, aki az evangéliumban egy ifjúhoz így szólt: *«Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsokat»*,³² néhány meleg atyai szót akarunk intézni az ifjúsághoz.

Ezer nyelv hirdet ma nektek olyan evangéliumot, amelyet nem a mennyei Atya nyilatkoztatott ki. Ezer toll ír valami álkereszténység szolgálatában, amely nem Krisztus kereszténysége. Sajtó és rádió napról-napra elhalmoznak hit- és egyházellenes termékekkel s kíméletlenül támadják mindazt, ami magasztos és szent előttetek.

Tudjuk, hogy sokan közületek a hithűség, az Egyházhoz való ragaszkodás, vagy a konkordátumban garantált egyházi egyesülethez való tartozás miatt szomorú napokat láttak és látnak, mert hamisan megítélnek, meggyanúsítanak, gyaláznak titeket, hazafiatlansággal vádolnak, megkárosítanak a kenyérkeresetben és a társadalmi életben.

Nem ismeretlen Előttünk, hogy Krisztusnak sok névtelen katonája áll soraitokban, aki szomorú szívvel, de fölemelt fejjel viseli sorsát és abban találja vigaszát, hogy Jézus nevéért gyaláztatot szenved.³³

S ma, amikor újabb veszedelmek és feszültségek várhatók, azt mondjuk az ifjúságnak: *Ha valaki más evangéliumot hirdet nektek, mint azt amit átvettetek a jámbor édesanya ölén, vagy a hívő apának ajkáról, vagy az Istenhez és az Egyházhoz hű nevelőnek tanításából – átkozott legyen.*³⁴ Ha az állam kötelező állami szervezetbe tömöríti az ifjúságot, akkor sem korlátozható az egyházi társulatok szabadsága, s az ifjak maguk, valamint az értük Isten előtt felelős szülők jogosan követelhetik, hogy a kötelező szervezetben ne tőrjék meg a keresztényellenes és egyházellenes szellem garázdálkodását, mert az a legutóbbi időkig, sőt még most is megoldhatatlan lelkiismereti kérdés elé állítja a hívő szülőket, akik nem adhatják meg az államnak, amit az állam nevében követelnek, anélkül, hogy elvegyék az Istentől, ami az Istené.

³² Máté 19, 17.

³³ Ap. Cs. 5, 41.

³⁴ Gal. 1, 9.

Senkinek sem jut eszébe a német ifjúságnak akadályokat gördíteni az útjába, hogy a valódi népközösség megvalósítására, nemes szabadságszeretetre s törhetetlenül hű hazafiasságra nevelődjék. Amit mi kifogásolunk és kifogásolni tartozunk, az kizárólag a szándékosan és tervszerűen szított ellentét a mondott nevelési célok és a vallásosság közt. Azért kiáltjuk az ifjúság felé: Énekeljétek a szabadság dalait, de közben ne feledkezzetek meg az Isten fiainak szabadságáról sem! Ne engedjétek, hogy a nemes és pótolhatatlanul drága szabadság a bűn és az érzékiség rabbilincseibe süllyedjen. Aki a hűség dalát énekeli földi hazájához, nem lehet árulója annak a másik hűségnek, amellyel Istenének, egyházának és örök hazájának tartozik. Sokat beszélnek nektek a hősiességről, de úgy, mintha az ellentétben állna az evangéliumi alázatossággal és türelemmel. Miért hallgatják el, hogy az erkölcsi küzdelemben is van hősiesség? Hogy a keresztségben nyert tisztaság megőrzése szintén hősi teljesítmény, amelyet vallási és világi szempontból egyaránt kellőleg értékelni kellene? Sokat emlegetik nektek az emberi gyarlóságokat, amelyek az Egyház történetében előfordultak. Miért hallgatják el az Egyház nagy tetteit, amelyek évezredek útját szegélyezik; a szenteket, akiket nevelt; azt az áldást, amely az Egyház és a német nép élő kapcsolatából a nyugati kultúrára áramlott? Nagyon sürgetik a testnevelést. Kellő mértékben és helyes szellemben valóságos jótétemény az ifjúságnak a testedzés. De napjainkban sokfelé már akkora mértékben üzik, hogy nem számolnak a test és a lélek összhangzatos kiképzésével, a családi élet ápolásával, a vasárnap megszentelésének parancsával. Már majdnem a nemtörődömséggel határos könnyelműséggel fosztják meg az Úr napját attól a szentségtől és lelki áhitattól, amely a legszebb német hagyományok egyike. Bizalommal elvárjuk a katolikus német ifjúságtól, hogy a kötelező állami szervezet kedvezőtlen légkörében is érvényesíti jogát a vasárnap megszenteléséhez, a testedzés mellett nem feledkezik meg halhatatlan lelkéről, *nem hagyja magát legyőzni a rossztól, hanem legyőzi a rosszat jóval.*³⁵ *legfőbb és legszentebb becsvágya marad az örök élet versenypályáján a jutalmat elnyerni.*³⁶

10. A papokhoz és szerzetesekhez.

Az elismerés, bátorítás és intelem szavát intézzük Németország papjaihoz, akiknek püspökeik vezetése alatt nehéz időkben és súlyos körülmények közt a feladatuk Krisztus nyájának a helyes utat megmutatni tanítással, példával, nem lankadó odaadással és apostoli türelemmel. Kedves fiaink és a szent titkokban osztályos társaink! Fáradhatatlanul utánozzátok az örök főpásztor, az Úr Jézus Krisztus, a jó samaritanus szeretetét és gondosságát. Járjatok szeplőtelenül az Úr színe előtt, legyetek állhatatosak az önfegyelmében és a tökéletességre törekvésben, irgalmas szeretetben a gondjaitokra bízottak iránt, különösen a veszélyben forgók, a gyöngék és ingadozók iránt. Legyetek a hűek vezérei, a megbotlók támaszai, a kételkedők tanácsosai, a szomorúak vigasztalói, mindenkinek önzetlen segítői és tanítói. A megpróbáltatások és szenvedések, amelyek a német népet a világháború után érték, nyomot hagytak vissza a lelkén. Feszültséget és keserűséget okoztak. Ez lassan gyógyul s csak önzetlen és tevékeny szeretettel küzdhető le. Ilyen szeretet az apostolok nélkülözhetlen fegyvere, különösen a mostani kor felzaklatott és gyűlölettel fűtött világában. S ezt kívánjuk és könyörögjük le nektek az Úrtól túlaradó mértékben. Az apostoli szeretet erőt ad majd a meg nem érdemelt keserűségek megbocsátására, ha nem is elfelejtésére, amelyek papi és lelkipásztori útjaitokon

³⁵ Róm. 12, 21.

³⁶ I Kor. 9, 24.

ma számosabbak, mint valaha. A megértő és megbocsátó szeretet a tévelygők és gyalázkodók iránt nem jelenti persze s nem is jelentheti a lemondást az igazság hirdetéséről, érvényesítéséről és bátor védelméről, sem annak meg nem alkuvó alkalmazásáról a praktikus életben. A papnak első és természetes szeretetnyilvánulása a környezete felé az igazság, még pedig a teljes igazság szolgálata, a tévedés leleplezése és cáfolása, bármily alakban, álöltözetben vagy festett álarcban jelenik meg. Erről lemondani nemcsak az Istennel és szent hivatástokkal szemben volna árulás, hanem egyúttal bűn saját népetek és hazátok java ellen. A kereszténység atyjának hálája és elismerése kíséri mindazokat a papokat, kik a papszenteléskor a püspöknek ígért engedelmességet megtartották, vagy lelkipásztori kötelességük teljesítése miatt bántalmat és üldöztetést szenvedtek, elkísér egyeseket egészen a börtöncellába, vagy a koncentrációs táborba. A mindkét nemű katolikus szerzeteseknek is szól a Mi atyai hálánk és sorsuk fölött őszinte részvétünk, mert sokat közülük kiragadtak áldásos és kedves munkaterületükből a szerzetesekkel szemben ellenséges rendszabályok. Ha egyesek hibáztak és szent hivatásukra méltatlanoknak bizonyultak is, úgy az Egyház által is megbüntetett bűnöket megenyhíti a túlnyomó többség érdeme, akik önzetlenül és önként vállalt szegénységben igyekeztek Istent és a hazát odaadóan szolgálni. A lelkipásztorkodás, betegápolás és közoktatás terén működő szerzetesrendek buzgalma, hűsége, erényességre törekvése, tevékeny felebaráti szeretete és segítő készsége most és mindenkor dicsőséges támasza a magán- és közjólétnek. Későbbi nyugodtabb idők kétségtelenül több igazságosságot tanúsítanak irántuk, mint a zűrzavaros jelenkor. Bízunk a szerzetesrendek elüljáróiban, hogy a nehézségek és megpróbáltatások nyomán fokozott buzgósággal, elmélyített lelki étellel, szent és komoly hivatásérzéssel és igazi kolostori fegyelemmel a Mindenhatótól újabb áldást és újabb termékenységet esdenek le nehéz munkájukra.

11. A hűséges világiakhoz.

Lelkünk előtt elvonul hűséges fiaink és leányaink beláthatlan serege, akiknek lelkesedését az Isten ügyéért, gyöngéd szeretetét a kereszténység közös Atyja iránt, engedelmisségét a püspökök és papok iránt és bátor elszántságát a jövőben is bármiféle sorsban hűségesen megmaradni abban, amit hittek és elődeiktől szent örökségként átvettek, semmit sem törte meg az Egyház szenvedése Németországban. Valamennyinek megindult szívvel küldjük atyai üdvözetünket. Elsősorban a katolikus szervezetek tagjainak, akik bátran és fájó áldozatok árán is megtartották a hűséget Krisztus iránt és nem voltak hajlandók feladni azokat a jogokat, amelyeket ünnepélyes szerződés félreérthetetlenül biztosított az Egyháznak és nekik.

Különösen bensőséges üdvözetet küldünk a katolikus szülőknek. Istentől nyert nevelői jogaikról és kötelességeikről éppen most folyik a küzdelem, amelynél végzetesebbet elgondolni sem lehet. Krisztus Egyházának nem akkor kell kezdeni a bánkódást és panaszkodást, amikor már az oltárokat ledöntik és szentségtörő kezek az Isten templomait rommá égetik. Amikor megkísérlik a gyermeklelkeknek a keresztségkor megszentelt szentélyét krisztusellenes neveléssel megszenségteleníteni s az ilyen élő templomokból a krisztushit örökmécsét eltávolítani és helyébe valami pót hitnek lidércét tenni, amelynek a kereszt vallásával már semmi közössége sincs: akkor a lelki templom meggyalázása már közel van s minden hitvalló keresztény kötelességévé válik, hogy közös felelősséget ne vállaljon az ellentáborral és a lelkiismeretét meg ne terhelje a végzetes rombolásban való közreműködéssel.

Minél jobban igyekszik az ellenség sötét szándékait letagadni és szépíteni, annál inkább szükséges az óvatosság, a bizalmatlan, szomorú tapasztalatok által igazolt óvatosság. A hitoktatásnak, azaz illetéktelenek fölügyelete alatt álló és megbénított hitoktatásnak megmara-

dása olyan iskola keretében, ahol más világnézeti tantárgyak előadói tervszerűen és gyűlölettel a vallás ellen dolgoznak, nem lehet elégséges alap hozzá, hogy hívő keresztények önként helyeseljének ilyen vallásromboló iskolát. Jól tudjuk – kedves keresztény szülők –, hogy nálatok ilyen önkéntes beleegyezésről szó sem lehet. A szabad és titkos szavazás hatalmas megnyilatkozás volna a felekezeti iskola mellett. Ugyanazért a jövőben sem szűnünk meg a felelős intézők előtt az eddigi kényszerrendszabályok jogellenességét és a szabad véleménynyilvánítás megengedésének szükségességét hangoztatni. Közben azt az egyet ne felejtsetek el, a köztetek és gyermekeitek közt fennálló felelősségnek isteni kötelékét semmiféle földi hatalom sem oldhatja föl. Senki azok közül, akik ma nevelői jogaitokat elnyomják és titeket a nevelői köteleességekben helyettesíteni akarnak, nem felelhet majd az örök Bíró kérdésére, amikor tőletek kérdezi: Hol vannak, akiket nektek adtam? Bár mindegyiktek akkor azt válaszolhatná: *Akiket adtál senkit sem vesztettem el azok közül.*³⁷

Tisztelendő Testvérek! Meg vagyunk győződve, hogy a válságos időben hozzátok és rajtatok keresztül a német birodalom katolikus hívőiehez intézett szavaink hűséges gyermekeink szívében és tetteiben olyan visszhangra találnak, amely a közös Atya szerető gondosságához méltó. De különös bensőséggel imádkozunk az Úrhoz azért a kegyelemért, hogy szavaink azok füléhez és szívéhez is eljussanak s azokat is megfontolásra indítsák, akik Krisztus és az evangélium ellenségei csábításainak és fenyegetéseinek már-már engednek.

Körlevelünk minden szavát mérlegeltük az igazság és a szeretet mérlegén. Nem akartunk a válságos időhöz nem illő hallgatással a fölvilágosítás hiányáért felelősséget vállalni, de nem is akartuk túlságos szigorúsággal bárkinek szívét megkeményíteni azok soraiban, akiknek felelős lelkipásztora vagyunk, vagy akik iránt azért nem kisebb a lelkipásztori szeretetünk, mert ezidő szerint tévelygők, vagy idegen utakon járók. Lehet ugyan, hogy sokaknak közülük – új környezetük hatása alatt – egyelőre nincs egyéb mondanivalójuk az elhagyott atyai háznak és magának az atyának a hűtlenség, hálátlanság és gyalázkodás szavainál; lehet, hogy feledik, amit maguk mögé dobtak. De eljön az idő, amikor a tékozló fiúkat majd borzalommal tölti el a távollét az Istentől és a lelki nyomorúság, amikor a honvágy visszaűzi őket az Istenhez, aki *megörvendezettette ifjúságukat*, s az Egyházhoz, akinek édesanyjai keze mutatta nekik az utat az Istenhez. Szakadatlan imádságban kérjük ennek az időnek minél gyorsabb eljövetelét. Mint az Egyház egyéb nehéz megpróbáltatásai, úgy ez is a haladás és belső tisztulás előhírnöke lesz, ha Krisztus híveinek hitvallói bátorsága és a szenvedések vállalására való készsége oly nagy lesz, hogy az egyházüldözők fizikai hatalmával szembeállíthatják a föltétlenül szilárd hitet, az örökkévalókat biztosan váró, kiirihatatlan reménységet és az erős, mindent legyőző, mindenható szeretetet. A böjti és húsvéti szent idő, amely magunkbaszállást és bünbánatot prédikál, a keresztények tekintetét jobban mint máskor a keresztre irányítja, de a Föltámadottnak dicsőségére is rámutat, mindnyájatok és mindegyiktek számára kedves és buzgón kihasználható alkalom legyen, hogy szíveteket és lelketeket megtöltsétek a keresztről lesugárzó szellemmel, a hősök, a szenvedők és a győzők szellemével. Akkor – mint biztosan hisszük – az Egyház ellenségei, akik úgy vélik, most ütött az ő órájuk, csakhamar belátják, hogy korán ünnepeltek s túlkorán fogtak a sírásáshoz. Eljön majd a nap, amikor Krisztus ellenségeinek túlkorai győzelmi énekei helyett a Krisztushívők szívéből és ajkáról a fölszabadulás hálaéneke száll föl az égre; a hála Tedeumja a fölséges Úrhoz, az öröm Tedeumja afölött, hogy a német nép most még tévelygő fiaival együtt ismét hazatalált a vallásosság útjára s a szenvedésben megtisztult hittel ismét térdet hajt az idő és az örökkévalóság királya, Jézus Krisztus előtt, fölövezi magát

³⁷ Ján, 18, 9.

a nagy harcra a keresztény Nyugat megtagadói és szétrombolói ellen s más népek jóakarató fiaival egyetértésben betölti azt a hivatást, amelyet a Mindenható tervei neki kijelöltek.

Aki a *szíveket és veséket vizsgálja*,³⁸ a tanunk, hogy nincs hőbb óhajtásunk mint Németországban az Egyház és állam közt az igazi béke helyreállítása. Ha azonban a Mi hibánkon kívül nem lehet béke, úgy az Egyház a jogait és szabadságát a Mindenható nevében fogja védeni, akinek karja még ma sem rövidült meg. Őbenne bízva *nem szűnünk meg imádkozni és könyörögni*³⁹ értetek, az Egyház gyermekeiért, hogy a szomorúság napjai megrövidüljenek és a megpróbáltatás idején hűeknek bizonyuljatok; az elnyomókért és üldözökért is, hogy a világosság és az irgalmasság Atyja adja meg nekik a megtérés kegyelmét mint Szent Pálnak Damaszkusban, nemcsak nekik, hanem mindazoknak, akik velök együtt tévedtek és tévelyegnek.

Ezzel a könyörgő fohással szívünkben és ajkunkon adjuk atyai szeretettel apostoli áldásunkat, az isteni segítség zálogául, nehéz és felelősségteljes döntések előtt támaszul, a küzdelemben erősségül, a szenvedésekben vigaszul – a hű katolikus nép pásztoraira, a papokra és szerzetesekre, a Katolikus Akció világi apostolaira, különösen is a betegekre és fogságban sínylődőkre.

Kelt a Vatikánban, fekete vasárnapon, 1937 március 14.

XI. Pius pápa.

³⁸ Zsolt. 7, 10.

³⁹ Kolossz. 1, 9.

XI. PIUS PÁPA

apostoli körlevele a kat. vallás helyzetéről Mexikóban.

Tisztelendő Testvérek!

Üdvöt és apostoli áldást.

Jól tudjuk és atyai szívünk vigasztalására szolgál, hogy ti, a papjaitok és a mexikói hívek leg-többje állhatatosak vagytok a katolikus hit megvallásában és szembeszálltok azoknak gonosz csalárdságával, akik az Úr Jézus Krisztus vallásának isteni fönségét vagy egyáltalán nem, vagy csupán ellenségeinek rágalmaiból ismerve azt a megtévesztő látszatot akarják kelteni, hogy nem valósíthatják meg a népjóléti reformokat, ha nem nyomják el a lakosság többségé-nek vallását.

Sajnos, az Isten és Krisztus kisszámú ellenségeinek mégis sikerült sok lanyha és félénk hívőt behálózni, akik a lelkiismeret titkos magányában imádják ugyan az Istent, de emberi tekintet-ből vagy földi rossztól való félelemből legalább külsőleg büntársak lesznek annak a népnek elkereszténytelenítésében, amely a vallásának köszönheti legnagyobb dicsőségét.

A minket mélyen lesújtó hithagyások és gyöngeségek láttára annál inkább dicsérjük és értékel-jük annak a számtalan hívőnek szilárd ellenállását, keresztény életét és bátor hitvallását, akiket ti – Tisztelendő Testvérek – és veletek együtt a papjaitok lelkipásztori gondossággal és ragyogó életpéldával tanítani és vezetni meg nem szüntök. Ez megerősít a sok keserűség közt és megszilárdítja bizalmunkat a mexikói egyház jövőjében. Nem veszhet el az az egyház, amelyet akkora hősiesség éltet és annyi kiváló lélek imádsága és szenvedése támogat. Sőt fokozott erőben és egészségben fog fölvirágozni.

Hogy újraélesszük bennetek a bizalmat a jó Isten segítségével és bátorítsunk titeket a buzgó keresztény életben való kitartásra: ezt a levelet intézzük hozzátok, amelyben figyelmeztetünk titeket, hogy a mostani körülmények és nehézségek közt a keresztény megújulás leghatható-sabb eszköze nálatok is elsősorban a papok életszentsége, másodsorban pedig a világiak gondos kiképzése abból a célból, hogy résztvehessenek a papság apostoli munkájában, ami kiválóan szükséges éppen Mexikóban a nagy távolságok miatt és más közismert okokból.

Gondolatunk először is azok felé száll, akiknek hivatása, hogy a világ világossága, a föld sava, a hívők tömegének erjesztő kovásza legyenek, azaz a papjaitok felé.

Tudomásunk van róla, mekkora szívóssággal és mily nagy áldozatok árán gondoskodtok a papi hivatások kiválasztásáról és szaporításáról hihetetlen nehézségek között, mert meg vagytok győződve, hogy ez a mexikói egyház jövőjének fontos, sőt legfontosabb életkérdése. Mivel pedig most a ti hazátokban a papnövendék rendes és békés működést nem fejthetnek ki, kispapjaitok számára az örök városban, az amerikai latin kollégiumban tágas és barátságos otthont találtatok, amely már igen sok érdemes papot nevelt tudományban és erényességben s munkáját most is folytatja. Ez az intézet a kiváló működése miatt különösen is kedves Nekünk.

Azonban igen sok esetben lehetetlen a növendékeket Rómába küldeni. Azért azon voltatok, hogy a szomszédos nagy nemzetnél vendéglátó menedékhelyet szerezzetek. Fogadjátok sze-rencsekívánatainkat a dicséretes vállalkozáshoz, amely nagy örömünkre már sikeres meg-oldást nyer. Ismételten köszönetet mondunk mindazoknak, akik irántatok bőkezűek voltak a vendéglátásban és a segítségben.

Bensőséges atyai szeretettel ismételjük előttek azt a határozott akaratunkat, hogy *Ad Catholici Sacerdotii* körlevelünket megfelelően ismertessétek és magyarázzátok nemcsak a kispapok, hanem az összes papok előtt, mert ez a körlevél a Mi gondolatainkat tartalmazza arról a tárgyról, amely az Általunk eddig kifejtett kérdések közt a leg súlyosabb és a legéletbévágóbb.

A körlevél szellemében az Úr Jézus szentséges Szíve szerint képzett mexikói papok megértik majd, hogy hazájuk mostani viszonyai közt, amelyekről már 1926 febr. 2-án kelt *Paterna sane sollicitudo* körlevelünkben szoltunk, s amelyek igen hasonlítanak az Egyház legelső idejéhez, amikor az apostolok a világiak közreműködését vették igénybe, fölötte nehéz volna sok lelket az Istennek megnyerni a gondviselészerű segítség nélkül, amelyet a világiak nyújthatnak az Akció Katolikában. S az isteni kegyelem a világiak közt bőséges számmal támaszt nemes lelkeket, akik a tanult és szent papok megértő lelkivezetése alatt mindenkor készek a papságnak tevékeny és eredményes megsegítésére.

Azért a mexikói papsághoz, amely a lelkek javára az Úr Jézusnak és az Egyháznak szentelte életét, mindenekelőtt azt a komoly intelmet intézzük, hogy a Mi óhajunkat követve és a ti parancsaitoknak engedelmeskedve a katolikus akció előhaladását teljes erejükből szolgálják. Kifogyhatatlanok lesznek az utak és módok a világiak közreműködésére a ti apostoli munkáttokban, ha a papok a keresztény népet bölcs lelkivezetéssel és alapos vallásos oktatással, nem üres szónoklással, hanem a szentírásból merített, komoly és kenetes tanítással nevelni igyekeznek.

Sajnos tény, hogy a világi hívek apostolkodásának szükségességét még sokan nem látják be, bár *Ubi arcano Dei* első körlevelünktől kezdve kifejezetten hangsúlyoztuk, hogy a katolikus akció a lelkipásztori munka és a keresztény élet fontos alkotórésze. De most, amikor olyan lelkipásztorokhoz szoltunk, akiknek üdözést szenvedő és szétszórt nyáját kell összetereelni és visszahódítani, különös nyomatékkal ajánljuk, hogy a világiak támogatását igénybe vegyék, akiknek – mint az Isten háza élő köveinek – maga Szent Péter apostol valami titokzatos méltóságot tulajdonított, amelynél fogva a szent és királyi papságban valamiképpen részesednek.⁴⁰

Minden keresztény ember, aki ismeri a méltóságát és mint az Egyház fia és az Úr Jézus Krisztus titokzatos testének tagja, föl ismeri a helyzetét az apostol mondása alapján: *sokan vagyunk egy test Krisztusban, egyenkint azonban egymásnak tagjai*,⁴¹ okvetlenül belátja, hogy a titokzatos test tagjai közt életközösségnek és kölcsönös szoros kapcsolatnak kell lennie. Minden egyes tag kötelessége tőle telhetőleg közreműködni az egész szervezet életének és javának növelésére, *Krisztus testének kiépítése végett* és a Fej dicsőségének öregbítése céljából.⁴²

Ezekből a világos és egyszerű tételekből kézzel fogható irányítás és hathatós buzdítás olvasható ki a még tétovázó és félénk hívek számára is, hogy buzgóságuk helyes és biztos utat találjon a lelkek üdvének keresésére és Isten országának terjesztésére.

Egészen világos, hogy a helyes értelemben vett apostoli buzgóság nem a természetes cselekvőkészség folyománya, hanem a jól megnevelt lélek kivirágzása, az Úr Jézus Krisztus és az ő drága vérével megváltott lelkek iránt való szeretet erő kifejtése. Ugyanazért az isteni Mester példája szerint működik is, szakadatlan imádság, önmegtagadás és jócselekedetek közt. S a

⁴⁰ I. Péter 2, 9.

⁴¹ Róm. 12, 5.

⁴² V. ö. Ef. 4, 12-16.

Krisztust követő buzgóság a legkülönbözőbb változatokban nyilvánul meg, minden körülmények közt, valahányszor a lelkek üdve forog veszélyben vagy a Krisztuskirály jogait sértik. Tehát a katolikus akció az apostolkodás összes munkaterületeire kiterjed, amelyek az Egyház hivatásköréhez tartoznak, s üdvös hatását nemcsak az egyes lelkekben, hanem a családban, az iskolában és a közéletben is kifejti.

Azonban a föladat nagysága miatt ne gondoljátok, hogy a munkatársak megválasztásánál inkább a számot, mint az egyéni rátermettséget kell keresni. Ellenkezőleg, amint az isteni Mester hosszú előkészület után csak néhány évig apostolkodott s az apostoli testületbe kevés, de válogatott embereket vett föl az Isten országának elterjesztésére a földön: úgy cselekedjete ti is – Tisztelendő Testvérek! Mindenekelőtt iparkodjatok a katolikus akció vezetőit és tagjait a természetfölötti igazságokban alaposan kiképezni s ne aggódjatok azon, hogy kezdetben még *kicsiny a nyáj*.⁴³ Értésülésünk szerint már is ezt a módszert követitek. Azért atyai tetszésünket nyilvánítjuk afölött, hogy gondosan megválogattátok és alaposan iskoláztátok az alkalmas munkatársakat, akik példával és szóval élesztik a jámborságot és az apostoli buzgalmat az egyes egyházmegyékben és a plébániákon. Az ilyen munka kerüli a nyilvánosságot és a hangoskodást, hanem csendben termeli az örvendetes eredményeket és érleli a gyümölcsöket; a földbe vetett magként titokban hajtja gyökereit s lassan nő virágzó és terebélyes fává.

A megfelelő lelki képzettség és a bensőséges lelkiélet megóvjá majd világi munkatársaitokat a hirtelen veszélyektől és az eltévelyedéstől. Mert ha átértik a katolikus akció végső célját, amely a Szentírás szava szerint az, *hogy keressétek először az Isten országát*,⁴⁴ azaz a lelkek megszentelését: akkor nem fenyegeti őket többé a veszély, hogy másodrangú és közvetlen céloknak nem rendelik alá az elveket, s nem felejtik el, hogy a végső cél után következnek rangsorban a szociális, gazdasági célok, valamint a szeretetművek is. Erre tanított minket példájával az Úr Jézus Krisztus, mert amikor a testi betegségeket gyógyította, a természetes életszükségletekről gondoskodott és isteni szívének irgalmasságát kiöntötte mondván: *Szánom a sereget... ha éltlen bocsátom haza őket, ellankadnak az úton*,⁴⁵ mindig hivatásának végső célját tartotta szem előtt, azaz mennyei Atyjának dicsőségét és a lelkek örök üdvösségét.

A katolikus akció természetesen nem hanyagolhatja el a szociális tevékenységet, amely az igazságosság és a szeretet törvényeit igyekszik megvalósítani és utat nyit a tömegek lelkéhez, amikor testi szükségleteikről gondoskodik és a szegények nyomorát enyhíti. Ezt mi és boldogemlékü elődünk, XIII. Leo pápa ismételten ajánlottuk. Azonban, ha a katolikus akció föladatához tartozik is a szociális működés irányítására alkalmas vezetőket nevelni, akik a gyakorlatban a pápai körlevelekben foglalt elvekhez és törvényekhez igazodnak, mégis gondosan óvakodjék tisztán technikai, pénzügyi és gazdasági vonatkozásokba keveredni s azokért felelősséget vállalni, mert az ilyenek célkitűzésein és illetékességén kívül esnek. Az Egyházat gyakran érő megszólással szemben, hogy közömbös és tehetetlen a szociális kérdések megoldása terén, szakadatlanul azt kell hangoztatni, hogy az Úr Isten hathatós segedelmével egyedül az Egyház tanítása és munkája hozhat gyökeres orvoslást az emberiséget gyötrő legsúlyosabb bajokra. Rajtatok áll – s a komoly akaratról már bizonyosságot szolgáltatottok – a termékeny elvekből a biztos útmutatást levezetni a nehéz szociális kérdések megoldására, amelyek hazátoakat nyugtalanítják. Ilyen kérdések az agrárreform, a nagybirtokok korlátozása, a munkások és munkáscsaládok életszintjének emelése és javítása. Bár az emberi személy veleszületett és

⁴³ Luk. 12, 32.

⁴⁴ Luk. 12, 31.

⁴⁵ Márk 8, 2-3.

törzsökös jogait a lényeg erejéig föltétlenül tiszteletben kell tartani, mint például a magán-tulajdonjogot, mégis föl kell emelnetek szavakat, hogy a közjó néha megköveteli ezeknek a jogoknak némi korlátozását, s most gyakrabban kell a szociális igazságosság törvényét alkalmazni, mint a múltban. Az emberi személyiség méltóságának megvédése céljából néha kötelességünk fölfedni és kifogásolni az emberhez méltatlan és igazságtalan életföltételeket. Mégis az ilyen esetekben szigorúan óvakodjunk, hogy a nép bajainak orvoslása címén az erőszakot ne helyeseljük, vagy a társadalmi viszonyok gyors és forradalmi átváltoztatását ne szolgáljuk, amiből nagyobb bajok származnak, mint amilyeneket gyógyítani akartunk.

A társadalmi kérdésekkel foglalkozva föltétlenül különös figyelemmel lesztek a szegény munkások sorsa iránt, akik a hithagyás jutalmául ígért anyagi előnyök ígéretétől elcsábítva az Istentől és az ő Egyházától gyakran elpártolnak.

Ha a munkásokat szívből szeretitek – s tényleg különös módon kell szeretni őket, mert munkás életükkel a szakadatlanul munkálkodó isteni Mesterhez nyilvánvalóan hasonlóak: – akkor nemcsak anyagi, hanem lelki segítséggel is támogatásukra siettek. Egyrészt azon kell lenni, hogy az ő érdekükben a kiegyenlítő és a társadalmi igazságosság érvényesüljön, amely a proletárok életszintjének emelését mindenképpen szorgalmazza. Másrészt a vallásban lelkierőt és vigasztalást kell nyújtani nekik, mert nélküle a legalacsonyabb anyagimadásba süllyednek.

Ugyancsak nehéz és sürgős kötelességtek vallási és gazdasági segítséget nyújtani azoknak, akik nálatok *campesinos* néven ismeretesek, s általában azoknak a fiataloknak, akik többnyire földművelők és az indus lakosságot alkotják. Megszámlálhatatlanok a lelkek, akiket Krisztus Urunk megváltott, a gondjaitokra bízott s töletek számon fog kérni. Milliók élnek olyan szomorú és nyomorúságos életviszonyok közt, hogy az emberi méltóságukat sem őrizhetik meg. Azért az Úr Jézus szerelmére kérünk titeket – Tisztelendő Testvérek – hogy vegyétek őket szorgos gondozás alá, és utasítsátok a papságot, hogy folyton növekvő buzgósággal foglalkozzanak velük, a katolikus akció tagjait pedig lelkesítsétek föl az annyira szükséges lelki és anyagi megváltás megvalósítására. Nem hallgathatjuk el azt a kötelességet sem, amely különösen az utóbbi években nyert nagyobb fontosságot, tudniillik a külföldre vándorolt mexikóiak gondozását. Ezek ugyanis a hazai földtől és szokásoktól elszakadva, könnyebben esnek a gonosz ügynökök zsákmányául és a hithagyás komoly veszélyében forognak. Ha kellő érintkezésbe léptek püspöktársaitokkal, akik az északamerikai Egyesült Államok területén a hitbuzgalmi és szociális intézményekkel bőven ellátott egyházakat kormányozzák, akkor a hazától elszakadt hívek fokozottabb lelkigondozásban részesíthetők.

Ha a katolikus akció elsősorban az alacsony és segítségre legjobban rászoruló társadalmi osztályokon, a munkásokon, földműveseken és a kivándorlókon segíteni és enyhíteni tartozik, más munkaterületeket sem hanyagolhat el. Különös gondot kell fordítania a tanuló ifjúságra, amely magasabb képzettségével később nagy befolyást gyakorol a társadalomra és köztisztviségeket is fog betölteni. Az ilyen ifjakat nem elég úgy, mint a többi híveket elméletileg és gyakorlatilag a keresztény életre kiképezni, hanem magasabb oktatásban és alaposabb nevelésben kell részesíteni őket s nevezetesen a keresztény bölcsélettel is fölvértezni, amelyet jogosan nevezünk örök bölcsületnek. Manapság a beható és korszerű vallásos nevelés nagy szükségességét érezzük, ha figyelembe vesszük a kornak mindinkább növekvő hajlamosságát a külsőségekre, a folyton fokozódó irtózást a gondolkodástól és elmerüléstől, azt a tapasztalatot, hogy sokan még a vallásgyakorlatokban is inkább az érzelmekre hallgatnak, mint az ész szavára. Amit más nemzeteknél a katolikus akció örvendetesen elért, hogy az ifjú értelmiségnél és főiskolásoknál a vallásos oktatás és nevelés elsőrangú szerephez jutott, azt igyekezzetek ti is hazátok viszonyai és szükségletei szerint minden erővel megvalósítani.

Nem kételkedünk benne, hogy a katolikus akcióban vitézkező egyetemi hallgatók a Mi óhajunknak és reménységünknek megfelelnek. Ők a helyi viszonyok szerint különféle szervezetekben tömörülve, mint a katolikus akció válogatott és kiváló csapatai, nemcsak a jobb jövő zálogát nyújtják, hanem már most is értékes szolgáltatásokat tehetnek az Egyháznak és a világi társadalomnak, akár apostolkodással tanuló társaik körében, akár a katolikus akció sokféle munkásságának és vállalkozásának bölcs és okos vezetésével.

A mexikói nép sajátos helyzete kötelez annak megemlézésére, mily gondos védelemre szorulnak a gyermekek, akiknek ártatlanságát annyi veszedelem környékezi, az erkölcsi nevelésük pedig a keresztény törvények szellemében igen nehezzé vált. E ponton a mexikói katolikusokra két fontos kötelesség hárul: az egyik negatív, azaz a gyermekek távoltartása az istentelen és erkölcsromboló iskolától; a másik pozitív, vagyis a vallásos gondozás és oktatás buzgó teljesítése. Az első kötelességről, amely nagyon fontos és fölülte nehéz, már a közelmúltban nyilatkoztunk. Ami pedig a vallásoktatást illeti, amelyet ti a papoknak és a híveknek már melegen ajánlottatok, azt kivételes fontosságánál fogva újra a szívetekre kötjük és intünk titeket, hogy a papok és a katolikus akció apostolai minden egyházmegyében – egyesekben már megtörténik – fáradságot nem kímélve igyekezzenek az Istennek és az Egyháznak megtartani a gyermekeket, akik iránt az isteni Megváltó annyi szeretetet mutatott.

Az ifjú nemzedék jövője – mint atyai szívünk mélységes szomorúságával ismétljük – Minket szörnyen aggaszt és nyugtalanít. Hiszen közismertek a veszélyek, amelyeknek a gyermekek és serdülő ifjak ki vannak téve mindenütt e világon, de különösen Mexikóban, ahol számtalan nyomdatermék önti a vallásellenes és erkölcstelen tanokat s a tapasztalatlan ifjakat az Úr Jézustól való elpártolásra csábítja. Hogy a szörnyű romlásnak gátat vessünk és az ifjúságot fenyegető veszedelemnek idejekorán eléje vágjunk, azonnal mozgósítani kell minden lehetséges védőerőt, amilyenek például a családapák szövetsége, erkölcsvédelmi és a sajtót ellenőrző bizottság, a filmeket bíráló bizottság.

Az egyeseknek a rossztól való visszatartására az egész világon szerzett tapasztalatok bizonyossága szerint a leghatásosabb eszköz az ifjakat a katolikus akcióba bevonni, ahol az erényesség és tisztaság legjobb iskoláját, a keresztény erősség küzdőterét találják. Itt az ifjak a keresztény tökéletesség magas eszményein föllelkesedve, az imádság és szentségek vétele által nyert isteni segítségtől megerősödve szívesen és buzgón igyekeznek majd társaik lelkét megmenteni és gyönyörű eredményeket fognak elérni.

Ez csak újabb bizonyítéka annak, hogy Mexikó óriási szükségletei közt a katolikus akció éppen nem másodrendű dolog. S ha azt mint a lelkeket lelkiismeretes kötelességtudásra és erényességre nevelő tényezőt kevesebbire becsüljük bármely más tevékenységi ágazatnál, akár a vallásgyakorlati és polgári szabadságok védelménél is, végzetes tévedésbe esnénk, mert a mexikói nép üdvének, mint minden emberi közösség boldogulásának első előfeltétele az evangéliom örök és változatlan igazságai, valamint a keresztény erkölcsi törvények őszinte és maradéktalan követése.

Miután megállapítottuk az értékek és föladatak helyes sorrendjét, azt is el kell ismernünk, hogy a keresztény élet kifejtéséhez külső, kézzelfogható eszközökre is szükség van, s hogy az Egyház mint emberek társasága, az élet és fejlődés természetes előfeltételeként, rászorul a törvényes működési szabadságra, a katolikus híveknek pedig joguk van az államban lelkiismeretük sugallata szerint szabadon élni. Következésképpen a katolikus polgárok nem szenvedhetik s nem tűrhetik, hogy a vallási és polgári természetjogi személyes szabadságokat eltapossák. Azonban a küzdelem ezekért a természetes jogokért és szabadságokért a mindenkori körülmények figyelembevételével lehet többé vagy kevésbé időszerű, többé vagy kevésbé erőteljes.

Ti – Tisztelendő Testvérek – már többször intettétek híveiteket, hogy az Egyház még saját kára árán is a béke és a rend kedvelője s a törvényes hatóságokkal szemben minden jogtalan lázadást vagy erőszakos ellenállást elítél. Azonban nálatok szó esett arról is, hogy ha a hatóságok nyilvánvalóan megsértik az igazságosságot és az igazságot s a tekintélynek az alapjait is fölforgatják, nem lehet elítélni azokat a polgárokat, akik önvédelemből és a nemzet megvédése céljából összefognak s jogos és alkalmas eszközökkel szembeszállnak azokkal, akik a közösség romlására a hatalommal visszaélnek.

Noha ennek a kérdésnek helyes megfejtése nagyon is a körülményektől függ, egyes elveket mégis leszögezünk:

1. Az ilyen szabadságharc mindig csak eszköz vagy viszonylagos cél marad, s nem lehet végső és föltétlen cél.
2. Mint eszköz nem lehet önmagában rossz, hanem az erkölcsi megengedettség korlátain belül kell maradnia.
3. Mivel csak a kitűzött célra irányulhat és törekedhetik, úgy kell használni, hogy a célt egészen vagy részben elérhesse, s a módban arra kell ügyelni, hogy a közösséget és az igazságot nagyobb sérelmek ne érijék, mint amilyeneket orvosolni akarunk.
4. Az ilyen eszközök használata, valamint a polgári és politikai jogok teljes mértékű gyakorlása, beleértve a tisztán anyagi és technikai kérdéseket, valamint a karhatalmi önvédelem jogát is, nem tartozik a katolikus akciónak mint ilyennek a hivatáskörébe, mert ennek csak az a föladata, hogy a katolikusokat jogaik helyes használatára és a közjó érdekében törvényes utakon való megvédésére tanítsa.
5. A papság és a katolikus akció hivatása a béke és a szeretet. Céljuk az embereket a *béke kötelékével*⁴⁶ egyesíteni, a haza boldogulását előmozdítani, a polgárok és az egyes társadalmi osztályok megértését ápolni s minden olyan szociális művet támogatni, amely Krisztus tanításával és az erkölcsi törvénnyel nem ellenkezik. A mexikói katolikusok nemes és magasztos szellemű működése annál bőségesebb eredményeket fog elérni, minél inkább érvényesül náluk a természetfölötti életszemlélet, a vallás erkölcsi neveltség, az Úr Krisztus országa elterjedésének égő vágya – vagyis mindaz, amit a katolikus akció kíván nyújtani.

Ha a hívek egységes tömege nem hajlandó lemondani a *szabadságról, amellyel Krisztus szabadította meg őket*,⁴⁷ ugyan melyik emberi hatalom vagy erő vetheti őket a bűn szolgátságába? Milyen veszedelem vagy üldözés szakíthatja el a bátor kebleket a Krisztus szeretetétől?⁴⁸ A tökéletes keresztény és polgári megneveltség, aminek folyománya, hogy a természetfölötti erő megnemesít és fölmagasztal minden képességet és cselekvést, természetesen maga után vonja a polgári és társadalmi kötelességek hiánytalan teljesítését is. Az Egyház ellenségeivel szemben már Szent Ágoston hangoztatta híveinek védelmére: «Akik Krisztus tanítását államellenesnek mondják, ... adjanak olyan polgárokat, férjeket, feleségeket, szülőket, gyermekeket, urakat, szolgákat, királyokat és bírákat, mint amilyeneket a keresztény tan nevel, s akkor merjék a tant államellenesnek mondani, vagy akár csak tagadásba venni, hogy annak pontos betartása éppen az állam legnagyobb javát szolgálja».⁴⁹

⁴⁶ Ef. 4, 3.

⁴⁷ Gal. 4, 31.

⁴⁸ V. ö. Róm. 8, 35.

⁴⁹ Epist. 138. ad Marcellium c. 2. n. 15.

Jó katolikus polgár sohasem vonakodik szavazati jogával élni, mikor az Egyház és a haza javáról van szó. Krisztus igaz hívei a polgári és politikai jogok gyakorlása közben nem szakadnak pártokra, nem marják egymást s nem fordulnak az egyházi többségek utasításaival szembe, mert különben csak növekednék a zűrzavar és az erők szétforgácsolása a katolikus akció és a szent ügy kárára, amelyet megvédeniök kellene.

Már említettünk bizonyos tevékenységi ágakat, amelyek ha nem is ellenkeznek az Akció Katolika célkitűzéseivel, mindenesetre azonkívül esnek, mint például a pártpolitika, vagy a tisztán gazdasági társadalmi intézmények. De vannak más mozgalmak és társulatok, mint pl. a családapák szövetsége a közoktatás szabadsága és a vallásoktatás védelmére, polgári szövetség a család és a házasság szentségének és a közkerékségnek védelmére, amelyek beilleszthetők a katolikus akció keretébe és benne központi vezetést kapnának. Hiszen a Katolikus Akció nem mozog zárt területen, hanem mint a mindenfelé világosságot és meleget szóró fényforrás, minden katolikus tevékenységet és részletmunkát irányít. Viszont az egyes társulatok élvezzenek ugyan bizonyos önkormányzati jogot és működési szabadságot saját különleges céljaik megvalósítása céljából, mégis kövessenek bizonyos általános normákat és közös rendszabályokat. Különösen szükséges ez a nagy területen lakó népeknél, ahol a közös irányelvek mellett a helyek és szükségletek sokfélesége miatt változatos szervezetek szükségesek s ugyanazok a kérdések nem mindenütt oldhatók meg egységesen.

A ti dolgotok – Tisztelendő Testvérek – akikre a Szentlélek Úristen bízta az egyházak kormányzását, az egyes esetekben a teendőket közelebbről megszabni. Híveitek kötelessége pedig rendeleteiteket szívesen és hűen beteljesíteni. Az engedelmség a Mi szívünknek hő óhajta, mert a tiszta szándék és az engedelmség volt mindenkor és mindenütt az isteni segítség előfeltétele a lelkipásztori munka és a katolikus akció számára, s ugyanaz szükséges minden közös vállalkozás és az erők összefogásának sikeréhez, ami nélkül pedig az apostoli munka sem lehet termékeny. Ismételten kérjük azért a derék mexikói katolikusokat, szeressék és gyakorolják az engedelmséget és a fegyelmet. *Engedelmeskedjétek előjáróitoknak és hódoljatok nekik, mert ők öröködnék, mint akik számot fognak adni lelketekért.*⁵⁰ Szíves legyen az engedelmség és mozgósítsa a legjobb erőket. Aki kelleetlenül és kényszeredetten engedelmeskedik, s belső méltatlankodását keserű bíráló szavakba önti elöljárói és munkatársai ellen s minden ellen, ami saját kívánságaival ellenkezik: az távortartja az Isten áldását, megtöri a fegyelmet és rombol ott, ahol építeni kellene.

Az engedelmség és fegyelem mellett fölemlítjük még az egyetemes szeretet egyéb kötelességeit is, amelyekről Szent Pál apostol az imént már idézett, az efezusiakhoz írt levél 4. fejezetében szól s amelyek a katolikus akció tagjainak életszabályul szolgálhatnak: *«Kérlek titeket én, aki fogoly vagyok az Úrban, éljétek méltó módon ... teljes alázatosságban, szelíd-ségben és türelemben. Szíveljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani az egyetértést a béke kötelékével, egy test és egy lélek».*⁵¹

Kedves mexikói fiainkat, akikre pápaságunk egész idején főpásztori gondjaink és aggodalmaink legjavát áldoztuk, még egyszer szívünk mélyéből egységre, szeretetre és békére intjük a katolikus akció tevékeny apostolkodásában, amely Mexikónak visszaadja Krisztust és meghozza az anyagi boldogulást is.

Kívánságainkat és imáinkat mélyes tisztelettel helyezzük a ti mennyei pátronátok lábai elé, akit quadalupe-i Miasszonyunknak hívtok s aki híres szentélyében minden jó mexikóinak

⁵⁰ Zsid. 13, 17.

⁵¹ Ef. 4, 1-4.

szeretetét és tiszteletét fölkelti. Megindult lélekkel kérjük ezt a szent Szüzet, akit ugyanazon a címen az örök városban is tisztelnek, ahol plébániát alapítottunk a tiszteletére, hogy anyai kegyességével pártfogásába vegye a ti és a Mi közös óhajunkat s eszközöljön ki a Mindenhatótól Mexikó számára minden jót, Krisztus békéjét Krisztus országában.

Evvel a kívánsággal és reménységgel szívünk mélyéből adjuk apostoli áldásunkat rátok – Tisztelendő Testvérek, a papságra, a katolikus akció munkásaira, az összes hívekre és az egész mexikói nemes nemzetre. Legyen ez a húsvét vasárnapján kelt levelünk hazátok lelki föltámadásának záloga és atyai jeladás, hogy amint Krisztus szenvedéseinek osztályosai voltak, az ő föltámadásának is részesei lesztek.

Kelt Rómában Szent Péternél, március hó 28-án, Urunk föltámadásának vasárnapján, 1937-ben, pápaságunk tizenhatodik évében.

XI. Pius pápa.